УДК 378.015.311

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-30-39

Бойко Тетяна Валеріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна.

boikotatyana798@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7477-9326>

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Актуальність дослідження обумовлена значними інформаційно-технологічними перетвореннями в системі вищої освіти України. Нині актуалізується вивчення найбільш важливих напрямів та аспектів освітнього процесу в закладах вищої освіти, в яких фахово готують майбутніх вчителів іноземних мов. Науковці констатують, що особливо гостро постає проблема фахової підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, які здатні мобільно виконувати професійні завдання з високою майстерністю та використовувати інновації в процесі викладання в закладах загальної середньої освіти.

Специфіка професійної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов, підвищення їхньої конкурентоспроможності та реформування системи загальної середньої та вищої освіти в Україні підвищують вимоги до здійснення професійної підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов. У процесі впровадження в усі сфери діяльності освітніх закладів новітніх інформаційних технологій особливого значення в підготовці майбутніх вчителів іноземних мов набуває проблема формування їхньої інформаційно-комунікативної компетентності в процесі навчання в закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема мультимедійних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов висвітлюється в наукових працях вітчизняних вчених (В. Дякова, Г. Козлакової, Б. Корчевського, О. Спіріна, В. Пилипенко, О. Пінчука та інших); зарубіжні дослідники (Н. Огольцова, Н. Бальцук, М. Буняєв, В. Матросов) також досліджували різні аспекти проблеми.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми – недостатньо уваги приділено в наукових працях формуванню інформаційно-комунікативної компетентності як запоруки виконання майбутньої професійної діяльності вчителів іноземних мов на сучасному рівні.

Метою даної статті є характеристика проблеми мультимедійних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Методика дослідження: базується на базових сучасних положеннях педагогічної науки, психології і відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення процесів мультимедійних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов в закладах загальної середньої та вищої освіти України. Стаття доповнила методологію та інструментарій подальших емпіричних досліджень вивчення процесів мультимедійних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Об'єкт дослідження: освітній процес в закладах вищої та загальної середньої освіти України.

Предмет дослідження: мультимедійні технології як засіб підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Для нашого дослідження необхідно констатувати, що «інформаційно-комп'ютерні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, зберігання, поширення, відображення й використання інформації в інтересах її користувачів» (Крупський & Михалевич, 2010, с. 47). А у глосарії сучасної освіти за редакцією Е. Усика, ІКТ було визначено як «сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі та подання інформації» (Глоссарий, 2014, с. 73).

Створення високопродуктивних, малогабаритних і економічних комп'ютерів, інтеграція їх із телекомунікаціями у якості термінальних і комунікаційних пристроїв, а також досягнення в галузі інформаційних технологій стали підґрунтям створення інформаційної мережі. Це у свою чергу дало змогу накопичувати, зберігати й обробляти величезні інформаційні ресурси.

Сьогодні єдиного підходу до визначення сутності ІКТ немає. Проте О. Спірін вважає, що ІКТ – це «сукупність методів, засобів і прийомів, що застосовуються для розробки інформаційних систем та побудови комунікаційних мереж у певних предметних галузях» (Спірін, 2010, с. 41).

Г. Козлакова зазначила, що ІКТ – це «загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікаційних та апаратних засобів, програмного забезпечення та аудіовізуальних систем», які дозволяють користувачам створювати, одержувати, зберігати, передавати та змінювати інформацію (Козлакова, 1997, с. 67).

Докладніше охарактеризуємо феномен «мультимедійні технології» (МТ). Звернемось до термінологічних першоджерел. У словнику

іншомовних слів МТ визначено як «комп'ютерну технологію, яка дозволяє гнучко керувати потоками різноманітної інформації» (Крупський & Михалевич, 2010, с. 69). У сучасній науці існують різні підходи до визначення феноменів «мультимедіа» та «МТ». Так, О. Пінчук зазначає, що термін «мультимедіа» – латинського походження, який поширився завдяки англійським джерелам. Термін виник шляхом поєднання двох англійських слів «multy, multiple» (множинний, складний, зіставлений з багатьох частин) і «media» (середовище, засіб) або, точніше, латинських слів «multum» (багато) та «media, medium» (середовище, засіб, спосіб). Таким чином, дослівно «мультимедіа» перекладають як «багато середовищ» (Пінчук, 2007, с. 55). Б. Корчевський та В. Дякова визначають мультимедіа як «спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найефективнішого впливу на користувача (що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Завдяки застосуванню в мультимедійних продуктах і послугах одночасної дії графічної, аудіо- (звукової) і візуальної інформації ці засоби володіють великим емоційним зарядом і активно включають увагу користувача (слухача)» (Корчевський & Дякова, 2010, с. 118).

Важливу думку щодо багатозначності МТ висловлює Т. Балаховська, погоджуємося з думкою дослідниці, що термін «мультимедіа» має три значення: «мультимедіа – як новий підхід до існування та збереження інформації різного виду; мультимедіа – як обладнання, що дозволяє оперувати різною інформацією; мультимедіа – як програмний продукт, що створений з орієнтирами (система меню, перехресні посилання)» (Балаховська, 1995, с. 38).

Наявність мультимедійних засобів навчання (МЗН) в багатьох класифікаціях МТ пояснюється значним дидактичним потенціалом мультимедіа. Так, В. Пилипенко зазначає, що МТ є ефективним засобом навчання завдяки таким якостям: інтерактивність, гнучкість й інтеграція різних типів навчальної інформації (Пилипенко, 2013, с. 157–168).

На думку Н. Огольцової, на сучасному етапі робота щодо впровадження мультимедіа в навчальний процес вищої школи здійснюється у двох напрямках. Перший з них полягає в тому, що МЗН включають до освітнього процесу як «допоміжний» засіб з використанням традиційних методів системи освіти. «Впровадження мультимедіа-ресурсів в рамках другого напрямку передбачає зміну змісту освіти, переогляд методів та форм організації освітнього процесу», побудови цілісних курсів, основаних на використанні змістового наповнення ресурсів в окремих дисциплінах ЗВО, що готують майбутніх вчителів іноземних мов (Огольцова, 2007, с. 15). Вважаємо, що в цьому випадку мультимедіа необхідно розглядати не тільки як засіб, але й як об'єкт вивчення, що дає можливість набуття особистісного досвіду застосування МТ в освітній професійно-зорієнтованій діяльності

здобувачів вищої освіти як бакалаврського, так й магістерського ступенів.

Узагальнюючи результати досліджень учених вважаємо, що МЗН це сукупність апаратних та програмних засобів відображення статичної та динамічної інформації, що інтегровані в інтерактивному навчальному середовищі й виступають інструментом вдосконалення організації, здійснення та контролю освітнього процесу закладів вищої освіти, що готують майбутніх вчителів іноземних мов.

Вчені Н. Бальцук, М. Буняев, В. Матросов за дидактичною метою виявили такі види мультимедійних навчальних засобів (МЗН): ілюструючі; консультативні; мультимедійні тренажери; засоби навчального контролю (Бальцук & Буняев & Матросов, 1989, с. 31). На підставі вищезазначеного маємо констатувати, що МТ стрімко еволюціонують та набувають все більшого розповсюдження та популярності в системі сучасної вищої освіти України. Сьогодні МТ – один із перспективних напрямів інформатизації навчального процесу, оскільки інтегрують у собі освітні ресурси, що здатні забезпечити середовище для формування та розвитку ключових компетентностей. Наразі вивченню проблеми застосування МТ в освітньому процесі ЗВО присвячені фундаментальні дослідження сучасних вітчизняних науковців.

Також необхідно знати, що серед переваг застосування МТ дослідники (Л. Калініна, Г. Полюга, О. Шликова), виокремлюють такі: удосконалення процесу пояснення нового матеріалу; розширення можливостей щодо диференціації завдань за рівнем складності відповідно до рівня знань здобувачів вищої освіти, створення інформаційних навчальних середовищ; активізація освітньої роботи здобувачів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти, посилення їх ролі як суб'єкта навчальної діяльності; формуванню інформаційної культури здобувачів вищої освіти (Калініна & Дорошенко & Лапінський, 2003, с. 32).

Отже, МЗН стали невід'ємним атрибутом освітнього процесу, а це в свою чергу передбачає наявність дидактичних умов їхнього застосування та відповідність мультимедіа єдиній системі дидактичних та методичних вимог в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів іноземних мов. До умов застосування МЗН в освітньому процесі вищої школи відносимо мотиваційне забезпечення оволодіння здобувачами вищої освіти мультимедійними засобами МЗН в умовах створення мультимедійно-освітнього середовища; алгоритмізацію викладачами обов'язкових та вибірових дисциплін у ЗВО на основі системного використання МЗН; оволодіння здобувачами вищої освіти етапами, майбутніми вчителями іноземних мов мультимедійної візуалізації освітнього матеріалу; адаптивність МЗН до індивідуальних можливостей здобувачів вищої освіти.

На підставі досліджень вітчизняних вчених (Р. Бужикова), (Бужиков, 2006, с. 16) до дидактичних вимог щодо застосування МТ в освітньому процесі ЗВО, що готують майбутніх вчителів іноземних мов відносимо: «наявність відповідності між програмним забезпеченням та загально-дидактичними цілями й цілями методики викладання конкретної освітньої дисципліни; адаптивність до індивідуальних можливостей здобувачів вищої освіти»; системність і структурно-функціональна цілісність освітнього матеріалу, що викладається; забезпечення повноти і неперервності дидактичного циклу навчання.

Застосування здобувачами вищої освіти, майбутніми вчителями іноземних мов МЗН та забезпечення системного застосування МТ має бути відповідним до дидактичних цілей професійної підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов як на рівні бакалаврату, так й в магістратурі.

Отже маємо констатувати, що на сучасному етапі робота щодо впровадження мультимедіа в освітній процес вищої школи здійснюється у двох напрямках: перший з них полягає в тому, що мультимедіа включають до освітнього процесу як «допоміжний» засіб з використанням традиційних методів системи освіти; другий напрям передбачає зміну змісту освіти, переогляд методів та форм організації освітнього процесу, побудови цілісних курсів, основаних на використанні змістового наповнення ресурсів в окремих дисциплінах закладів вищої освіти, що готують майбутніх вчителів іноземних мов. Авторкою статті констатовано, що застосування здобувачами вищої освіти, майбутніми вчителями іноземних мов мультимедіа та забезпечення системного застосування мультимедійних технологій має бути відповідним до дидактичних цілей професійної підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо вивчення наявності методичних рекомендацій щодо використання мультимедіа в ході освітнього процесу фахової підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Список використаної літератури

1. Балаховская Т. Ю. Три значения мультимедиа. *Компьютер пресс.* 1995. № 2. С. 37–39. **2. Бальцук Н. Б.,** Буняев М. М., Матросов В. Л. Некоторые возможности использования электронно-вычислительной техники в учебном процессе. Москва : Прометей, 1989. 135 с. **3. Бужиков Р. П.** Педагогічні умови застосування інноваційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземних мов студентів вищих економічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Київ, 2006. 20 с. **4. Глоссарий** современного образования ; под общ. ред. Е. Ю. Усик. Сост. : В. И. Астахова и др. 2-е изд., перераб. и

доп. Харьков : Изд-во НУА, 2014. 532 с. **5. Калініна Л.,** Дорошенко Д., Лапінський В. Інформаційні ресурси як складова управління ВНЗ: нові технології навчання. *Освіта*. 2003. 29 жовтня – 5 листопада. С. 32. **6. Козлакова Г. О.** Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті : монографія. Київ : ІЗМН, ВІПОЛ, 1997. 180 с. **7. Корчевський Б. Б.,** Дякова В. В. Мультимедійні технології в навчанні. Створення навчальних відеофільмів. *Вісник Вінницьк. політех. ін-ту*. 2010. № 3. С. 118–123. **8. Крупський Я. В.,** Михалевич В. М. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій. Вінниця : ВНТУ, 2010. 132 с. **9. Огольцова Н. Н.** Мультимедийные проекты как средство повышения квалификации педагогов : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – Теория и методика профессионального образования. Новокузнецк, 2007. 23 с. **10. Пилипенко В. Ю.** Потенціал мультимедійних технологій у навчальному середовищі вищої школи. *Духовність особистості*. 2013. Вип. 2. С. 157–168. **11. Пінчук О. П.** Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.* Київ, 2007. Вип. 46. С. 55–58. **12. Спірін О. М.** Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2010. № 9. С. 80–85.

References

1. Balahovskaja, T. Ju. (1995). Tri znachenija mul'timedia [Three meanings of multimedia]. *Komp'juter press – Computer press*, 2, 37-39 [in Russian]. **2. Bal'cuk, N. B.,** Bunjaev, M. M., & Matrosov, V. L. (1989). Nekotorye vozmozhnosti ispol'zovanija jelektronno-vychislitel'noj tehniki v uchebnom processe [Some possibilities of using electronic computers in the educational process]. Moscow: Prometej [in Russian]. **3. Buzhykov, R. P.** (2006). Pedahohichni umovy zastosuvannia innovatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u protsesi navchannia inozemnykh mov studentiv vyshchykh ekonomichnykh navchalnykh zakladiv [Pedagogical conditions of application of innovative and communication technologies in the process of teaching foreign languages to students of higher economic educational institutions]. *Extended abstract of candidates thesis*. Kyiv [in Ukrainian]. **4. Usik, E. Ju.** (Eds.). (2014). Glossarij sovremennogo obrazovanija [Glossary of modern education]. 2-e izd., pererab. i dop. Har'kov: Izd-vo NUA [in Russian]. **5. Kalinina, L.,** Doroshenko, D., & Lapinskyi, V. (2003). Informatsiini resursy yak skladova upravlinnia VNZ: novi tekhnolohii navchannia [Information resources as a component of university management: new learning technologies]. *Osvita – Education*, October 29 – November 5, 32 [in Ukrainian]. **6. Kozlakova, H. O.** (1997). Teoretychni i metodychni osnovy zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii u vyshchii tekhnichnii osviti [Theoretical and methodical bases of application of information technologies

in higher technical education]. Kyiv: IZMN, VIPOL [in Ukrainian].

7. Korchevskiy, B. B., & Diakova, V. V. (2010). Multymediini tekhnolohii v navchanni. Stvorennia navchalnykh videofilmiv [Multimedia technologies in teaching. Creating educational videos]. *Visnyk Vinnytsk. politekh. in-tu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*, 3, 118-123 [in Ukrainian].

8. Krupskiy, Ya. V., Mykhalevych, V. M. (2010). Tlumachnyi slovnyk z informatsiino-pedahohichnykh tekhnolohii [Explanatory dictionary of information and pedagogical technologies]. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].

9. Ogoľcova, N. N. (2007). Mul'timedijnye proekty kak sredstvo povysheniya kvalifikatsii pedagogov [Multimedia projects as a means of improving the qualifications of teachers]. *Extended abstract of candidates thesis*. Novokuzneck [in Russian].

10. Pylypenko, V. Yu. (2013). Potentsial multymediinykh tekhnolohii u navchalnomu seredovyshchi vyshchoi shkoly [The potential of multimedia technologies in the educational environment of higher education]. *Dukhovnist osobystosti – Spirituality of personality*, 2, 157-168 [in Ukrainian].

11. Pinchuk, O. P. (2007). Problema vyznachennia multymedia v osviti: tekhnolohichniy aspekt [The problem of defining multimedia in education: technological aspect]. *Novi tekhnolohii navchannia – New learning technologies*, 46, 55-58 [in Ukrainian].

12. Spirin, O. M. (2010). Kryterii zovnishnoho otsiniuvannia yakosti informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii navchannia [Criteria for external evaluation of the quality of information and communication technologies of education]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Ser. 2: Kompiuterno-orientovani systemy navchannia – Scientific journal of NPU named after M. P. Dragomanova. Ser. 2: Computer-based learning systems*, 9, 80-85 [in Ukrainian].

Бойко Т. В. Мультимедійні технології як засіб підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов

У статті висвітлено специфіку професійної діяльності майбутніх вчителів іноземних мов, яка доводить, що підвищення їхньої конкурентноспроможності та реформування системи загальної середньої та вищої освіти в Україні підвищують вимоги до здійснення професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов. Констатовано, що у процесі впровадження в усі сфери діяльності освітніх закладів новітніх інформаційних технологій особливого значення в підготовці майбутніх вчителів іноземних мов набуває проблема формування їхньої інформаційно-комунікативної компетентності в процесі навчання в закладах вищої освіти.

У статті охарактеризовано феномен «мультимедійні технології» як комп'ютерну технологію, яка дозволяє гнучко керувати потоками різноманітної інформації. Наголошено, що немає єдиного підходу до даного явища.

Метою даної статті є характеристика проблеми мультимедійних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов.

Дослідження авторки статті доводить, що на сучасному етапі робота щодо впровадження мультимедіа в освітній процес вищої школи здійснюється у двох напрямках: перший з них полягає в тому, що мультимедіа включають до освітнього процесу як «допоміжний» засіб з використанням традиційних методів системи освіти; другий напрям передбачає зміну змісту освіти, переогляд методів та форм організації освітнього процесу, побудови цілісних курсів, оснований на використанні змістового наповнення ресурсів в окремих дисциплінах закладів вищої освіти, що готують майбутніх вчителів іноземних мов. У статті констатовано, що застосування здобувачами вищої освіти, майбутніми вчителями іноземних мов мультимедіа та забезпечення системного застосування мультимедійних технологій має бути відповідним до дидактичних цілей професійної підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов.

Ключові слова: мультимедійні засоби навчання, майбутні вчителі іноземних мов, професійна підготовка, заклади вищої освіти.

Бойко Т. В. Мультимедийные технологии как средство повышения эффективности профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков

В статье охарактеризована специфика профессиональной деятельности будущих учителей иностранных языков, которая доказывает, что повышение их конкурентоспособности и реформирования системы общего среднего и высшего образования в Украине повышают требования к осуществлению профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков. Констатировано, что в процессе внедрения во все сферы деятельности образовательных учреждений новейших информационных технологий особое значение в подготовке будущих учителей иностранных языков приобретает проблема формирования их информационно-коммуникативной компетентности в процессе обучения в учреждениях высшего образования.

В статье охарактеризован феномен «мультимедийные технологии» как компьютерная технология, которая позволяет гибко управлять потоками разнообразной информации. Отмечено, что нет единого подхода к данному явлению.

Целью данной статьи является характеристика проблемы мультимедийных технологий как средства повышения эффективности профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков.

Исследования автора статьи доказывают, что на современном этапе работа по внедрению мультимедіа в образовательный процесс высшей школы осуществляется в двух направлениях: первое из них заключается

в том, что мультимедиа включают в образовательный процесс как «вспомогательное» средство с использованием традиционных методов системы образования; второе направление предусматривает изменение содержания образования, переосвидетельствование методов и форм организации образовательного процесса, построения целостных курсов, основанных на использовании содержательного наполнения ресурсов в отдельных дисциплинах высших учебных заведений, готовящих будущих учителей иностранных языков. В статье констатируется, что применение соискателями высшего образования, будущими учителями иностранных языков мультимедиа и обеспечение системного применения мультимедийных технологий должно соответствовать дидактическим целям профессиональной подготовки соискателей высшего образования по иностранным языкам.

Ключевые слова: мультимедийные средства обучения, будущие учителя иностранных языков, профессиональная подготовка, высшие учебные заведения.

Boyko T. Multimedia Technologies as a Means of Increasing the Effectiveness of Professional Training of Future Foreign Language Teachers

The article highlights the specifics of professional activity of future foreign language teachers, which proves that increasing their competitiveness and reforming the system of general secondary and higher education in Ukraine increase the requirements for professional training of future foreign language teachers. It is stated that in the process of introduction of the latest information technologies in all spheres of activity of educational institutions the problem of formation of their information communicative competence in the process of studying in higher education institutions acquires special significance in the training of future foreign language teachers.

The article describes the phenomenon of «multimedia technology» as a computer technology that allows you to flexibly manage the flow of various information. It is emphasized that there is no single approach to this phenomenon.

The purpose of this article is to characterize the problem of multimedia technologies as a means of improving the effectiveness of professional training of future foreign language teachers.

The author's research proves that at the present stage the work on the introduction of multimedia in the educational process of higher education is carried out in two directions: the first is that multimedia is included in the educational process as an «aid» using traditional methods of education; the second direction involves changing the content of education, reviewing the methods and forms of organization of the educational process, building holistic courses based on the use of content in certain disciplines of higher education institutions that train future foreign language teachers. The article states that the use of multimedia by applicants for higher education, future

teachers of foreign languages and ensuring the systematic use of multimedia technologies should be consistent with the didactic goals of professional training of applicants for higher education in foreign languages.

Key words: multimedia teaching aids, future foreign language teachers, professional training, higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2021 р.

Прийнято до друку 24.09.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Грищенко С. В.